Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit 2027

Principes, standaarden en zorgplichten
voor integer onderzoek

Inhoudsopgave

Inleiding ... 3

1. Achtergrond, reikwijdte en overgangsbepalingen ... 5

1.1 Achtergrond ... 5
1.2 Op welke activiteiten is deze code van toepassing? ... 5
1.3 Welke instellingen zijn aan deze code gebonden? ... 6
1.4 Voor wie geldt deze code? ... 6
1.5 Verhouding tot andere regelingen ... 6
1.6 Inwerkingtreding en overgangsbepalingen ... 7

2. Principes ... 8

1. Eerlijkheid ... 8
2. Zorgvuldigheid ... 8
3. Onafhankelijkheid ... 8
4. Transparantie ... 8
5. Verantwoordelijkheid ... 8

3. Standaarden ... 9

3.1 Inleiding ... 9
3.2 Alle onderzoeksfasen ... 9
3.3 Ontwerp ... 10
3.4 Uitvoering ... 10
3.5 Verslaglegging en publicatie ... 10
3.6 Beoordeling en peer review ... 11
3.7 Communicatie ... 11

4. Zorgplichten van de instellingen ... 12

4.1 Inleiding ... 12
4.2 Een gezonde onderzoekscultuur ... 12
4.3 Zorgplichten ... 12
4.3.1 Leiderschap en visie ... 12
4.3.2 Beleid en organisatorische inbedding ... 13
4.3.3 Onderwijs, training en gesprek ... 14
4.3.4 Meldstructuur en bescherming ... 14
4.3.5 Verantwoording, monitoring en evaluatie ... 14

5. Schendingen van de wetenschappelijke integriteit ... 15

5.1 Inleiding ... 15
5.2 Omschrijving schending van de wetenschappelijke integriteit ... 15
5.3 De klachtenprocedure ... 17
5.4 Sancties, maatregelen en signalering ... 19

Bijlage: Voorbeelden van aanverwante wetten, codes en richtlijnen ... 20

Colofon ... 21

Inleiding

Wetenschappelijk onderzoek is de zoektocht naar kennis en begrip door middel van systematische studie, observeren, experimenteren, nadenken en argumenteren.[1] Specifieke disciplines en typen onderzoek verschillen in hun methoden en doelen, maar de gemeenschappelijke drijfveer is het streven om onszelf en de wereld waarin wij leven beter te begrijpen, opgedane kennis te delen en te gebruiken. Hierdoor spelen de verschillende vormen van wetenschappelijk onderzoek een onmisbare rol in de samenleving. De kennis en het begrip waarin onderzoek resulteert hebben niet alleen intrinsieke waarde, maar dragen ook bij aan onder meer beleidsvorming, innovatie, de verbetering van beroepspraktijken en bredere maatschappelijke ontwikkeling.

De betrokkenheid van politiek en samenleving bij wetenschappelijk onderzoek is de afgelopen decennia toegenomen.[2] Daarmee is ook het belang gegroeid om in dit samenspel de rollen van wetenschap, politiek en samenleving goed op elkaar te blijven afstemmen. Voor het goed vervullen van ieders rol dienen alle partijen elkaars eigenheid en autonomie te respecteren. Met deze gedragscode neemt de wetenschap haar verantwoordelijkheid voor de bevordering, van binnenuit, van integere onderzoekspraktijken en een onderzoekscultuur die zulke praktijken faciliteert.

Deze code gaat over wetenschappelijk onderzoek in brede zin zoals dat wordt uitgevoerd aan de instellingen die deze code onderschrijven. Hiertoe behoren alle verschillende onderzoeksdisciplines, het hele spectrum van fundamenteel tot toegepast en praktijkgericht onderzoek, en zowel publiek als privaat gefinancierd onderzoek.

Wetenschappelijk onderzoek ontleent zijn maatschappelijke status aan het feit dat de resultaten ervan niet zomaar tot stand komen: onderzoekers dienen zich in hun werk te houden aan principes en standaarden die de integriteit van het onderzoeksproces waarborgen. Aan wetenschappelijke integriteit zitten verschillende aspecten: zo moet onderzoek zowel vaktechnisch en methodologisch in orde zijn als ethisch verantwoord. Wetenschappelijke integriteit is daarmee essentieel voor de kwaliteit en betrouwbaarheid van onderzoek. Integer onderzoek zorgt er niet alleen voor dat onderzoekers op elkaars resultaten kunnen vertrouwen en verder bouwen; wetenschappelijke integriteit draagt ook bij aan het publieke vertrouwen in de wetenschap en de maatschappelijke impact van onderzoek.

Wetenschappelijke integriteit is essentieel voor de kwaliteit en betrouwbaarheid van onderzoek.

1 Vergelijk ALLEA. (2023). *The European Code of Conduct for Research Integrity – Revised Edition 2023*, p. 3.

2 Zie bijvoorbeeld Rathenau Instituut. (2022). *Onafhankelijke, betrouwbare en veilige wetenschap*; KNAW. (2025). *Academische vrijheid in Nederland: reactie op actuele bedreigingen*.

Deze gedragscode expliciteert in meer detail wat wetenschappelijke integriteit inhoudt. De code vormt daarmee een centraal ijkpunt voor de uitvoering en bevordering van integer onderzoek. Maar een gedragscode op zich leidt nog niet automatisch tot integere wetenschapsbeoefening. Daarvoor is nodig dat onderzoekers en onderzoeksinstellingen met de code aan de slag gaan in de dagelijkse praktijk. De code moet terugkerend onderwerp van reflectie, gesprek en training zijn, navolging krijgen in het beleid van instellingen en doorwerken in de onderzoekscultuur. Bovendien zijn het niet alleen onderzoekers en onderzoeksinstellingen die de voorwaarden scheppen voor integere wetenschap. Zo speelt ook de organisatie en financiering van onderzoek binnen het Nederlandse en Europese bestel een belangrijke rol. Daarnaast zijn er partijen zoals uitgevers, tijdschriftredacties, opdrachtgevers en maatschappelijke partners die de integriteit van het onderzoeksproces kunnen beïnvloeden. Wetenschappelijke integriteit is met andere woorden werk in uitvoering waarbij voortdurende inzet van alle betrokkenen nodig is.

Tot slot heeft wetenschappelijke integriteit raakvlakken met andere thema's die van belang zijn voor het doen van goed en verantwoord onderzoek in brede zin. Hierbij kan gedacht worden aan zaken als kennisveiligheid; samenwerking met externe partners; de erkenning en waardering van onderzoekers; de evaluatie van onderzoek; sociale veiligheid; en diversiteit, gelijkwaardigheid en inclusie. Elk van deze onderwerpen kan invloed hebben op de integriteit van onderzoek, en andersom. Het is dan ook niet altijd mogelijk wetenschappelijke integriteit scherp af te bakenen van aanverwante thema's. Ondanks deze verwevenheid concentreert deze code zich op wetenschappelijke integriteit in strikte zin. Een enkele code kan immers onvoldoende recht doen aan de complexiteit van alle bovengenoemde thema's. Bovendien zijn daarover afzonderlijke adviezen, codes en richtlijnen gepubliceerd of in ontwikkeling.[3]

3 Zie bijvoorbeeld Rijksoverheid. (2026). *Nationale leidraad kennisveiligheid 2026*; Moher D, Bouter L, Kleinert S, Glasziou P, Sham MH, Barbour V, et al. (2020). The Hong Kong Principles for assessing researchers: Fostering research integrity. *PLoS Biology*, 18(7): e3000737; VSNU, NFU, KNAW, NWO & ZonMw. (2019). *Room for everyone's talent: Towards a new balance in the recognition and rewards for academics*; Declaration on Research Assessment (DORA). (2013). *The San Francisco Declaration on Research Assessment*; Coalition for Advancing Research Assessment (COARA). (2022). *The Agreement on Reforming Research Assessment*; UNL, KNAW & NWO. (2026). *Strategy Evaluation Protocol 2027–2033* (SEP); KNAW. (2022). *Sociale veiligheid in de Nederlandse wetenschap. Van papier naar praktijk*; Horn L, Alba S, Gopalakrishna G, Kleinert S, Kombe F, Lavery J V & Visagie R G. (2023). The Cape Town Statement on fairness, equity and diversity in research. *Nature*, 615(7954), 790–793.

Deze gedragscode bestaat uit vijf hoofdstukken:

- Hoofdstuk 1 gaat in op de achtergrond van de code, omschrijft enkele centrale begrippen en regelt de reikwijdte: op welke activiteiten deze code van toepassing is, en wie aan deze code gebonden zijn.
- Hoofdstuk 2 omschrijft de vijf principes die de grondslag vormen voor integer wetenschappelijk onderzoek.
- Hoofdstuk 3 concretiseert deze principes tot 41 standaarden voor integere onderzoekspraktijken.
- Hoofdstuk 4 formuleert de zorgplichten van de instellingen: bestuurders, leidinggevenden, projectleiders en begeleiders hebben de verantwoordelijkheid om te zorgen voor een cultuur die integere onderzoekspraktijken stimuleert en beschermt.
- Hoofdstuk 5 omschrijft wat schendingen van de wetenschappelijke integriteit zijn, de te volgen procedure bij vermoedens daarvan en mogelijke maatregelen wanneer schendingen van de wetenschappelijke integriteit zijn vastgesteld.

1. Achtergrond, reikwijdte en overgangsbepalingen

1.1 Achtergrond

Sinds het verschijnen van de eerste *Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening* in 2004 is er in Nederland, maar ook internationaal, veel aandacht geweest voor het belang van integer wetenschappelijk onderzoek en voor de rol die een gedragscode daarbij kan spelen. In 2018 leidde dit tot de grondig herziene *Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit* (NGWI 2018). Deze bood een duidelijkere interne systematiek, gaf expliciet aandacht aan de institutionele verantwoordelijkheid voor het stimuleren en bewaken van integere onderzoekspraktijken, en ging ook gelden voor het toegepast en praktijkgericht onderzoek.

Daarbij werd de NGWI 2018 uitdrukkelijk gepresenteerd als dynamisch document dat aangepast kan worden wanneer wetenschappelijke en maatschappelijke ontwikkelingen daarom vragen. In 2024 is dan ook gekeken of de NGWI 2018 nog voldoet aan de eisen die door wetenschap en maatschappij aan een dergelijke code worden gesteld. In haar rapport heeft de evaluatiecommissie relevante ontwikkelingen geïnventariseerd en aanbevelingen gedaan om de NGWI 2018 te actualiseren met behoud van de sterke punten.[4] De NGWI 2027 vormt een doorontwikkeling van de NGWI 2018 op basis van deze aanbevelingen. Ook van de NGWI 2027 kan verwacht worden dat deze in de toekomst aanpassing behoeft.

4 Zie Evaluatiecommissie NGWI. (2024). *Adviesrapport. Evaluatie Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit*.

1.2 Op welke activiteiten is deze code van toepassing?

Deze code gaat over wetenschappelijk onderzoek in brede zin zoals dat wordt uitgevoerd aan de instellingen die deze code onderschrijven. Hiertoe behoren alle verschillende onderzoeksdisciplines, het hele spectrum van fundamenteel tot toegepast en praktijkgericht onderzoek, en zowel publiek als privaat gefinancierd onderzoek. Daarbij omvat 'onderzoek' alle fasen van het onderzoeksproces: van ontwerp, uitvoering, verslaglegging, beoordeling en peer review tot communicatie.

Op populairwetenschappelijke uitingen, onderwijsmateriaal en advies-rapporten van onderzoekers zijn de principes en standaarden uit deze code van toepassing voor zover dat in redelijkheid kan worden verlangd.

Deze code is ook van toepassing op het gebruik van technologieën in onderzoek. Hieronder vallen ook technologieën die worden aangeduid met de term 'artificiële intelligentie' (AI). AI-technologieën omvatten onder andere tekst- en beeldgeneratoren. Maar omdat de betekenis van AI aan verandering onderhevig is, spreekt deze code van technologieën in het algemeen. Voor al het gebruik van technologieën in wetenschappelijk onderzoek geldt dat het aan de principes en standaarden uit deze code moet voldoen.

Naast wetenschappelijke integriteit zijn er andere vormen van integriteit, bijvoorbeeld persoonlijke, financiële en bestuurlijke integriteit. Zo moeten onderzoekers studenten en collega's eerlijk en respectvol behandelen en mogen ze niet frauderen met declaraties. Hoewel het onderscheid niet altijd duidelijk te maken is, heeft deze code alleen betrekking op wetenschappelijke integriteit.

Deze code gaat over wetenschappelijk onderzoek in brede zin zoals dat wordt uitgevoerd aan de instellingen die deze code onderschrijven.

De principes en standaarden uit hoofdstukken 2 en 3 gelden in de eerste plaats voor degenen die wetenschappelijk onderzoek in brede zin uitvoeren.

1.3 Welke instellingen zijn aan deze code gebonden?

Deze gedragscode is bindend uit hoofde van zelfregulering en dus bindend voor de instellingen die hem onderschrijven. De KNAW, NWO, de TO2-federatie, UMCNL, UNL en de VH onderschrijven de NGWI 2027 in elk geval. Deze organisaties zorgen ervoor dat de instituten, universiteiten, universitair medische centra en hogescholen die zij vertegenwoordigen of die onder hen ressorteren deze code implementeren. Ook andere instellingen, inclusief private ondernemingen, kunnen deze code onderschrijven.

1.4 Voor wie geldt deze code?

De principes en standaarden uit hoofdstukken 2 en 3 gelden in de eerste plaats voor:

- degenen die wetenschappelijk onderzoek in brede zin uitvoeren (onderzoekers). Hiertoe behoren ook (buiten)promovendi, *professional doctorate*-kandidaten, gastonderzoekers, deeltijdonderzoekers, emeriti en externe professionals voor zover zij onderzoeksactiviteiten verrichten;
- bestuurders, leidinggevenden, projectleiders en begeleiders voor zover zij onderzoeksactiviteiten in de verschillende fasen van het onderzoek mede bepalen.

De principes en standaarden uit hoofdstukken 2 en 3 gelden ook voor het werk van andere bij het onderzoek betrokken personen, zoals onderzoeksondersteuners, studenten of participerende burgers. Maar alleen onderzoekers zoals hierboven aangeduid, kunnen worden aangesproken op vermeende schendingen van wetenschappelijke integriteit zoals bedoeld in hoofdstuk 5.

In het onderwijs over wetenschappelijk onderzoek zijn hoofdstukken 2 en 3 van belang om studenten te leren hoe zij wetenschappelijk integer onderzoek verrichten. Maar zolang onderzoek van studenten binnen een onderwijscontext gedaan wordt en niet resulteert in publicaties anders dan een openbaar gemaakte scriptie of andersoortig eindwerkstuk, zijn de procedures voor vermeende schendingen van de wetenschappelijke integriteit zoals beschreven in hoofdstuk 5 niet van toepassing op het onderzoek van studenten.[5]

De zorgplichten in hoofdstuk 4 zijn vooral gericht aan de instellingen zelf en de daar werkzame bestuurders, leidinggevenden, projectleiders en begeleiders. Het behoort tot hun verantwoordelijkheid om te zorgen voor een werkomgeving waarbinnen integere onderzoekspraktijken worden bevorderd, bewaakt en beschermd.

1.5 Verhouding tot andere regelingen

Deze code bevat algemene principes en standaarden voor alle disciplines, typen onderzoek en instellingen die de code onderschrijven. Dit betekent dat ze in bepaalde gevallen aangevuld of gespecificeerd kunnen worden. Dat vereist reflectie en gesprek en mag niet leiden tot afwakking van de principes of standaarden.

5 Het onderzoek van studenten valt wel onder andere regelingen, zoals de Fraude- en plagiaatregeling van hun universiteit en/of de Onderwijs- en Examenregeling (OER) van hun opleiding.

Deze code treedt in werking op 1 januari 2027.

Onderzoekers kunnen te maken hebben met andere voorschriften en richtlijnen naast deze gedragscode, bijvoorbeeld vanuit een beroepspraktijk. Bovendien bestaan er (wettelijke) voorschriften op gebieden die grenzen aan of overlappen met dat van de wetenschappelijke integriteit.[6] Als een onderzoeker zo'n voorschrift of richtlijn niet naleeft, kan dat tevens leiden tot niet-naleving van deze code. Als toepassing van deze code in strijd is met een wettelijk voorschrift, heeft het wettelijk voorschrift voorrang boven deze code.

Net als de NGWI 2018 respecteert de NGWI 2027 de kaders van de *European Code of Conduct for Research Integrity*, opgesteld door de Europese federatie van nationale academies ALLEA (All European Academies). Als nationale code is de NGWI 2027 op bepaalde punten specifieker dan de ALLEA 2023.[7] Zo heeft de NGWI een afzonderlijk hoofdstuk over de zorgplichten voor de instellingen en geeft deze een uitgebreidere beschrijving van de procedure voor de behandeling van klachten over vermeende schendingen van de wetenschappelijke integriteit. Op andere punten is de NGWI 2027 beperkter dan de ALLEA 2023. Zo is ervoor gekozen om in de NGWI 2027 alleen wetenschappelijke integriteit in strikte zin te behandelen en geen aanverwante thema's zoals sociale veiligheid en bredere ethische overwegingen. In Nederland zijn voor deze thema's afzonderlijke adviezen, codes en (klachten)regelingen gepubliceerd of in ontwikkeling.

1.6 Inwerkingtreding en overgangsbepalingen

Deze code treedt in werking op 1 januari 2027. De hoofdstukken 2, 3 en 5 van de NGWI 2027 zijn van toepassing op onderzoek dat na de inwerkingtreding is gestart.

De NGWI 2018 wordt ingetrokken, met dien verstande dat hij van toepassing blijft op onderzoeksactiviteiten die gestart zijn voor de inwerkingtreding van de NGWI 2027.

Als instellingen deze code na 1 januari 2027 hebben onderschreven, treedt hij in werking op het door die instelling vast te stellen tijdstip.

Een instelling kan in een plan van aanpak bepalen dat één of enkele zorgplichten uit hoofdstuk 4 later in werking treden. Het plan van aanpak vermeldt de latere datum. Deze datum kan per zorgplicht verschillen.

6 Zie de bijlage voor voorbeelden van wettelijke voorschriften, codes en richtlijnen die overlappen met of grenzen aan de NGWI 2027.

7 ALLEA. (2023). *The European Code of Conduct for Research Integrity – Revised Edition 2023*, p. 4.

2. Principes

De fundamentele drijfveer van wetenschappelijk onderzoekers is het streven naar kennis en begrip. Deze drijfveer kan op verschillende manieren tot uiting komen en is bijvoorbeeld uitgelegd in termen van waarheidsvinding, methodische twijfel, innovatie en kritische theorie.

Het streven naar kennis en begrip ligt ten grondslag aan wetenschap in de volle breedte, of dit nu fundamenteel, praktijkgericht of toegepast onderzoek betreft, en ongeacht welk concreter (maatschappelijk) doel het specifieke onderzoek dient.

De principes hieronder volgen uit het wetenschappelijk streven naar kennis en begrip. Ze geven richting aan de praktijk van integer onderzoek voor individuele onderzoekers, groepen onderzoekers en onderzoeksinstellingen. Ook voor andere partijen die invloed hebben op de integriteit van het onderzoeksproces – zoals uitgevers, financiers en opdrachtgevers – zijn de principes van belang.

Principes helpen onderzoekers, individueel en collectief, in verschillende omstandigheden goede afwegingen te maken. De principes zijn niet absoluut en kunnen met elkaar op gespannen voet staan. Om in samenhang te kunnen worden toegepast op concrete gevallen vragen ze dus een actieve houding van onderzoekers.

1. Eerlijkheid

Onderzoekers werken waarheidsgetrouw. Dat houdt onder meer in dat ze correct rapporteren over het onderzoeksproces, data of bronnen niet verzinnen of vervalsen, alternatieve visies en tegenargumenten serieus nemen, open zijn over onzekerheidsmarges, en resultaten niet gunstiger dan wel ongunstiger voorstellen dan ze zijn. Ook geven onderzoekers erkenning aan iedereen die heeft bijgedragen aan het onderzoek en laten ze zich niet voorstaan op het werk van anderen.

2. Zorgvuldigheid

Onderzoekers gebruiken wetenschappelijke methoden en werken nauwkeurig bij het ontwerp, de uitvoering, verslaglegging en disseminatie van het onderzoek. Onderzoekers onderbouwen vraagstellingen, keuzes en resultaten steeds deugdelijk.

3. Onafhankelijkheid

Onderzoekers nemen een open en kritische houding aan, ook ten opzichte van zichzelf. Ze spannen zich in om zich bewust te zijn van hun voorkeuren, overtuigingen en vooroordelen en zijn bereid zich hierover te verantwoorden. Onderzoekers bewaken hun onafhankelijkheid. Ze laten zich in hun onderzoek niet leiden door bijvoorbeeld persoonlijke, politieke of commerciële belangen en bieden weerstand aan oneigenlijke beïnvloeding. Onderzoekers moeten erop kunnen vertrouwen dat de instellingen hen hiertoe in staat stellen en de academische vrijheid bewaken.

4. Transparantie

Onderzoekers maken inzichtelijk op welke data en methoden het onderzoek is gebaseerd, hoe de resultaten zijn bereikt en wat de rol van (externe) belanghebbenden is geweest. Onderzoekers richten het onderzoeksproces zodanig in dat het – in elk geval voor vakgenoten – navolgbaar en controleerbaar is. Als delen van het onderzoek of van de data niet toegankelijk kunnen worden gemaakt, kunnen onderzoekers goed motiveren waarom dat niet mogelijk is.

5. Verantwoordelijkheid

Onderzoekers maken onderdeel uit van de samenleving en geven zich daarvan rekenschap. Ze doen onderzoek dat wetenschappelijk en maatschappelijk van betekenis is; soms direct, soms indirect en soms door een basis te leggen voor mogelijke doorbraken in de toekomst. Onderzoekers respecteren de sociale en natuurlijke omgeving en de belangen van bij het onderzoek betrokken personen en dieren.

3. Standaarden

3.1 Inleiding

De in hoofdstuk 2 besproken principes zijn richtinggevend voor integere onderzoekspraktijken. De standaarden in dit hoofdstuk vullen concreter in hoe onderzoekers, individueel en samen, integer onderzoek horen te doen.

De standaarden zijn algemeen geformuleerd. Ze kunnen per type onderzoek, discipline of instelling worden gespecificeerd of aangevuld. Dat vereist reflectie en gesprek en mag niet leiden tot afzwakking. Bij de interpretatie, weging en toepassing van de standaarden kunnen verschillen tussen fundamenteel, toegepast en praktijkgericht onderzoek van belang zijn.

Dit hoofdstuk begint met standaarden die in alle fasen van wetenschappelijk onderzoek gelden. Daarna zijn de standaarden gegroepeerd per fase van het onderzoek: ontwerp, uitvoering, verslaglegging, beoordeling en peer review, en ten slotte communicatie.

Het is de verantwoordelijkheid van onderzoekers om zich individueel en gezamenlijk te houden aan deze standaarden. Tegelijkertijd zijn de instellingen waaraan onderzoekers zijn verbonden verantwoordelijk voor het creëren van een werkomgeving die integere onderzoekspraktijken stimuleert en beschermt. Deze institutionele verantwoordelijkheid is het onderwerp van hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 komt aan bod wanneer handelen in strijd met standaarden aanleiding kan zijn voor formele klachten wegens vermeende schending van de wetenschappelijke integriteit.

3.2 Alle onderzoeksfasen

1. Houd je aan relevante nationale en internationale wettelijke kaders en regelgeving.[8]
2. Houd je deskundigheid op peil en aanvaard alleen taken die daarbinnen vallen of waarvoor je de benodigde deskundigheid binnen de beschikbare tijd kunt opbouwen.
3. Houd je als onderzoeker altijd aan deze code, ook in samenwerkingen met opdrachtgevers of onderzoekspartners die niet gelieerd zijn aan een instelling die deze code of een vergelijkbare code heeft onderschreven.
4. Wees open over mogelijke belangenverstrengeling en relevante nevenwerkzaamheden en zorg ervoor dat deze het werken volgens de principes en standaarden uit deze code niet ondermijnen. Wees ook open over de rol van opdrachtgevers en samenwerkingspartners.
5. Volg de principes van open science (zoals open data, open source, open access en reproduceerbaarheid), tenzij er gegronde redenen zijn om dat niet te doen.[9]
6. Maak data vindbaar, toegankelijk, interoperabel en herbruikbaar overeenkomstig de FAIR-beginselen, tenzij er gegronde redenen zijn om dat niet te doen.[10]
7. Zorg dat bronnen controleerbaar zijn.
8. Zorg ervoor dat het gebruik van technologieën in je onderzoek in lijn is met de principes en standaarden uit deze code.
9. Belemmer het werk van andere onderzoekers niet op onbehoorlijke wijze.
10. Zet onderzoekers er niet toe aan om af te wijken van de principes en standaarden uit deze code – zeker niet wanneer je een gezagspositie hebt zoals bestuurder, leidinggevende, projectleider of begeleider.
11. Draag bij aan een cultuur waarin wetenschappelijke integriteit onderwerp van gesprek is, zeker wanneer je een gezagspositie hebt. Maak vragen en zorgen over het handelen volgens de principes en standaarden uit deze code bespreekbaar.
12. Beschuldig andere onderzoekers niet van schending van de wetenschappelijke integriteit wanneer je weet of had moeten weten dat deze beschuldiging onterecht is.

8 Zie de bijlage voor voorbeelden van wettelijke voorschriften, codes en richtlijnen die overlappen met of grenzen aan de NGWI 2027.

9 Valide redenen – waaronder nationale veiligheid, vertrouwelijkheid, intellectuele eigendomsrechten, privacy en respect voor bij het onderzoek betrokken personen – worden genoemd in UNESCO. (2021). *UNESCO recommendation on open science*. Het algemene uitgangspunt van open science is dat onderzoek zo open als mogelijk en zo gesloten als nodig hoort te zijn (zie ook UNESCO. (2022). *An introduction to the UNESCO Recommendation on open science*).

10 Findable, Accessible, Interoperable, Reusable; zie ook de website van GoFair.

3.3 Ontwerp

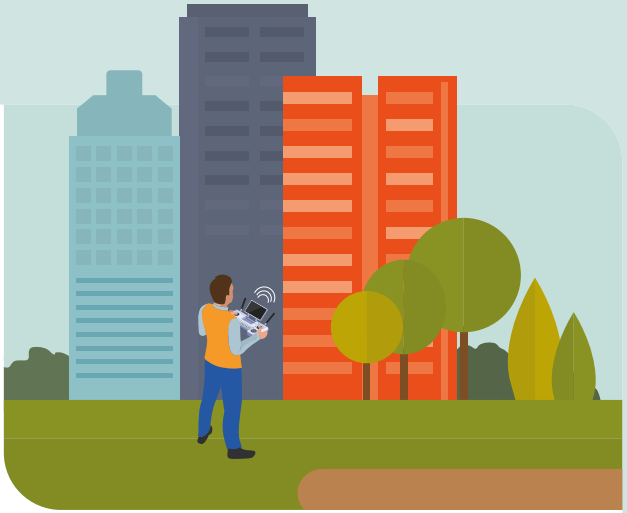
13. Verantwoord hoe de vraagstelling tot stand is gekomen en houd rekening met de actuele wetenschappelijke stand van zaken.
14. Geef een goede onderbouwing van uitspraken over verwachte onderzoeksresultaten.
15. Zorg voor een zorgvuldig onderbouwde methodologische opzet die past bij de onderzoeksvraag.
16. Als je onderzoek wilt doen waarvoor ethische toetsing (wettelijk) vereist is, zorg dan dat deze toetsing voorafgaand plaatsvindt en voer het onderzoek pas uit nadat je de vereiste toestemming hebt verkregen.
17. Beschrijf met het oog op controleerbaarheid en hergebruik hoe onderzoeksgegevens, onderzoekssoftware en/of andere onderzoeksmaterialen voor, tijdens en na afloop van het onderzoek zullen worden beheerd, bijvoorbeeld in de vorm van een data- en/of softwaremanagementplan.
18. Maak bij onderzoek met externe partners duidelijke afspraken over zaken die de wetenschappelijke integriteit betreffen, met name onafhankelijkheid, en leg deze schriftelijk vast.

3.4 Uitvoering

19. Gebruik methoden die passend en navolgbaar zijn.
20. Verzin geen data of onderzoeksresultaten en rapporteer niet over gefabriceerde data of onderzoeksresultaten alsof ze echt zijn.
21. Vervals geen data of onderzoeksresultaten. Manipuleer ook geen onderzoeksmateriaal, apparatuur of processen om data of onderzoeksresultaten te wijzigen, achter te houden of te verwijderen.
22. Baseer keuzes met betrekking tot onderzoeksmethoden, technologieën, data-analyse, argumentatie, beoordeling van de resultaten of weging van mogelijke verklaringen primair op onderzoeksmatige overwegingen (en niet op bijvoorbeeld persoonlijke, politieke, commerciële of andere oneigenlijke overwegingen).
23. Doe recht aan alle verkregen data of onderzoeksresultaten.
24. Documenteer en beheer de verzamelde en/of gebruikte data en software zorgvuldig. Bewaar zowel ruwe als bewerkte data gedurende een termijn die passend is voor de discipline en methodologie, indien van toepassing volgens het opgestelde datamanagementplan of gemotiveerde afwijkingen daarvan.

3.5 Verslaglegging en publicatie

25. Wees transparant over de gevolgde methode en werkwijze en over gebruikte technologieën. Leg deze waar relevant vast (bijvoorbeeld in onderzoeksprotocollen, logboeken, *lab journals* of verslagen). Zorg dat de stappen in het onderzoek helder beschreven zijn zodat het onderzoek controleerbaar is. Zorg, waar passend, dat het onderzoek repliceerbaar en de data-analyse reproduceerbaar zijn.

26. Onderbouw je conclusies en geef duidelijk aan waar sprake is van onzekerheden of aanwijzingen die tegen de conclusies ingaan. Denk aan niet-gerapporteerde data die in het onderzoek zijn verzameld en tot andere conclusies zouden kunnen leiden.
27. Wees helder over de resultaten en conclusies en over de reikwijdte daarvan.

28. Presenteer ideeën, werkwijzen, data, resultaten, beelden of teksten van anderen niet als eigen werk en zorg voor de juiste bronvermelding of anderszins passende erkenning.[11]
29. Presenteer ideeën, werkwijzen, data, resultaten, beelden of teksten van anderen accuraat.
30. Geef passende erkenning aan iedereen die aan het onderzoek heeft bijgedragen.
31. Vermeld alleen degenen als auteur die een wezenlijke intellectuele bijdrage hebben geleverd aan het onderzoek, zoals bijvoorbeeld omschreven in de Contributor Role Taxonomy (CRediT)[12] of een vergelijkbare taxonomie.
32. Maak tijdig afspraken over de toedeling en volgorde van het auteurschap. Volg hierbij de binnen de discipline(s) geldende normen.
33. Het uitgangspunt is dat alle auteurs de definitieve versie van het onderzoeksproduct dienen te hebben goedgekeurd.
34. Kies je wetenschappelijke publicatiekanalen zorgvuldig (denk aan tijdschriften, *conference proceedings*, boeken en repositories). Vermijd publicatiekanalen die strijdig zijn met de principes en standaarden uit deze code, bijvoorbeeld vanwege inadequate beoordelingsprocedures.[13]

11 Zie bijvoorbeeld KNAW. (2014). *Correct citeren. Briefadvies*.

12 Zie https://credit.niso.org/.

13 Een mogelijk hulpmiddel hierbij is de website https://thinkchecksubmit.org/.

3.6 Beoordeling en peer review

35. Beoordeel onderzoeksproducten (zoals manuscripten, projectvoorstellen, proefschriften en protocollen) alleen als er geen gegronde twijfel kan bestaan over je onafhankelijkheid.[14]
36. Werk niet als oprichter, redacteur of peer reviewer mee aan wetenschappelijke publicatiekanalen die strijdig zijn met de principes en standaarden uit deze code.
37. Wees als beoordelaar, peer reviewer en redacteur eerlijk en zorgvuldig en motiveer de beoordeling. Houd zelf de eindverantwoordelijkheid voor de inhoud van de review. Vraag toestemming als je een beoordeling of peer review samen met anderen wilt uitvoeren. Misbruik je rol niet om eigen of andermans citatiescores te verhogen.
38. Gebruik informatie die je voor een beoordeling of peer review hebt gekregen niet voor andere doeleinden, en deel deze informatie niet met anderen – ook niet via software of andere indirecte manieren – tenzij je hiervoor expliciet toestemming hebt verkregen.
39. Werk mee aan in- en externe beoordelingen van het eigen onderzoek.

14 Er kunnen vanuit bijvoorbeeld instellingen of financiers specifiekere richtlijnen zijn voor het vermijden van belangenverstrengeling en het vermelden van belangen. De onafhankelijkheidseisen die gelden voor leden van promotiecommissies worden gespecificeerd in de promotiereglementen van de universiteiten.

3.7 Communicatie

40. Wees in publieke communicatie open over de reikwijdte van het onderzoek, de eigen expertise en over eventuele onzekerheden ten aanzien van de resultaten.
41. Geef bij deelname aan het publieke debat duidelijk aan in hoeverre je dat doet op basis van professionele expertise en in hoeverre op persoonlijke titel.

4. Zorgplichten van de instellingen

4.1 Inleiding

Integer wetenschappelijk onderzoek is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van onderzoekers en de instellingen waaraan zij verbonden zijn. Onderzoekers zijn verantwoordelijk voor het doen van onderzoek volgens de principes en standaarden uit hoofdstuk 2 en 3. Instellingen zijn verantwoordelijk voor het creëren van een werkomgeving die dit stimuleert en beschermt.

Hiertoe hebben instellingen zorgplichten. Deze zorgplichten betreffen de verankering van wetenschappelijke integriteit in organisatie en beleid. Ze zijn dan ook primair gericht op bestuurders en anderen met een institutionele verantwoordelijkheid voor wetenschappelijke integriteit, zoals leidinggevenden, projectleiders en begeleiders.

De basis voor wetenschappelijke integriteit wordt gevormd door een gezonde onderzoekscultuur in de dagelijkse praktijk. De toepassing van de principes en standaarden uit deze code vraagt immers om een omgeving waarin het gangbaar is om ze te bespreken en om werkzaamheden er, indien nodig, verder op aan te passen. Dit hoofdstuk beschrijft eerst wat een gezonde onderzoekscultuur in hoofdlijnen inhoudt, om vervolgens een overzicht te geven van de concrete zorgplichten die hieruit volgen voor bestuurders en anderen met institutionele verantwoordelijkheid voor wetenschappelijke integriteit.

4.2 Een gezonde onderzoekscultuur

In een gezonde onderzoekscultuur leren medewerkers van meet af aan over de principes en standaarden van integer onderzoek, en blijft wetenschappelijke integriteit tijdens de hele loopbaan een punt van aandacht. Onderzoekers werken in een veilige, inclusieve en open omgeving waarin zij zich verantwoordelijk, aanspreekbaar en gesteund voelen. Zij kunnen vragen stellen, dilemma's delen en vergissingen bespreken zonder angst voor consequenties.

Integer onderzoek wordt in zo'n cultuur niet alleen als een individuele, maar ook als een gemeenschappelijke taak gezien. De institutionele verantwoordelijkheden voor wetenschappelijke integriteit zijn op alle relevante niveaus van de organisatie expliciet toegewezen, en er worden voldoende tijd en middelen voor vrijgemaakt. Onderzoekers voeren regelmatig gesprekken met elkaar over wetenschappelijke integriteit, waarbij ze ook kijken naar de gevolgen die afzonderlijke beslissingen rondom onderzoek hebben op de wetenschappelijke integriteit van hun organisatieonderdeel als geheel. Denk hierbij aan keuzes met betrekking tot samenwerkingen, onderzoeksonderwerpen, methoden en financiering. Deze gesprekken over de collectieve verantwoordelijkheid voor wetenschappelijke integriteit worden gevoerd met respect voor de individuele academische vrijheid.

In een gezonde onderzoekscultuur is men zich daarnaast bewust van risicofactoren en zorgt men ervoor dat deze zoveel mogelijk worden geadresseerd. Ook worden integere onderzoekspraktijken bewaakt door zorgvuldige en eerlijke procedures voor de behandeling van klachten over vermeende schendingen van de wetenschappelijke integriteit. Als blijkt dat standaarden zijn geschonden volgt een passende reactie. Uit casuïstiek wordt lering getrokken ter verbetering van zowel de dagelijkse onderzoekspraktijk als de gevolgde procedures.

4.3 Zorgplichten

De zorgplichten hieronder gaan achtereenvolgens over: het uitdragen van een integere onderzoekscultuur in **leiderschap en visie**; het **maken en inbedden van beleid** met betrekking tot wetenschappelijke integriteit in de onderzoeksorganisatie en het onderzoeksproces; het vergroten van bewustzijn over integere onderzoekspraktijken door middel van **onderwijs, training en gesprek**; de **meldstructuur en bescherming** in geval van vermeende schendingen van de wetenschappelijke integriteit; en de **verantwoording, monitoring en evaluatie** van het beleid om een integere onderzoekscultuur te bewerkstelligen.

4.3.1 Leiderschap en visie

1. Draag als bestuurder, leidinggevende, projectleider of begeleider actief de principes en standaarden uit deze code uit en bevorder een cultuur van vertrouwen, openheid en aanspreekbaarheid. Zorg als instelling dat bestuurders, leidinggevenden, projectleiders en begeleiders hierin ondersteund worden, bijvoorbeeld door training in leiderschap op het gebied van wetenschappelijke integriteit.

2. Veranker wetenschappelijke integriteit in de visie, de strategie en het beleid van de organisatie en in de praktijk van het onderzoek.
3. Bewaak de academische vrijheid en bescherm onderzoekers tegen ongeoorloofde druk en inmenging, zowel van binnen als van buiten de instelling.

4.3.2 Beleid en organisatorische inbedding

Beleid algemeen

4. Zorg voor heldere en goed vindbare instructies, protocollen of andere middelen die onderzoekers steun en inzicht geven in wat integere onderzoekspraktijken binnen de discipline(s) en instelling inhouden.
5. Maak, bij voorkeur in overkoepelend verband, richtlijnen voor het wetenschappelijk integer gebruik van digitale technologieën, waaronder degene die kunnen worden aangeduid met de afkorting 'AI'. Leg in deze richtlijnen uit welke technologieën, of welk gebruik van bepaalde technologieën, voldoen aan de principes en standaarden uit deze code, en voor welk gebruik van technologieën dit niet geldt. Pas deze richtlijnen aan wanneer nieuwe ontwikkelingen daarom vragen.

Ethische toetsing

6. Zorg dat voorgenomen onderzoeksprojecten ethisch getoetst kunnen worden door het inrichten en ondersteunen van een of meer ethische commissies. Deze commissies kunnen onderzoekers en bestuurders adviseren over zaken als mogelijke belangenverstrengeling; de openbaarmaking van data; het gebruik van technologieën in onderzoeksprocessen; de inzet van en omgang met deelnemers aan het onderzoek zoals patiënten, proefpersonen en proefdieren; het gebruik van menselijke weefsels; en mogelijke risico's voor de natuurlijke en sociale omgeving.

Data- en softwarebeheer

7. Zorg voor een infrastructuur waarin data, software en onderzoeksmaterialen zo duurzaam en transparant mogelijk worden opgeslagen, adequaat worden beveiligd en toegankelijk blijven volgens discipline-specifieke standaarden, zodat het onderzoek controleerbaar is.
8. Zorg dat data, software en onderzoeksmaterialen zoveel mogelijk openbaar en toegankelijk zijn volgens de FAIR-principes. Maak procedures voor toegang tot data, software en onderzoeksmaterialen voor betrokkenen transparant en inzichtelijk.

Belangen

9. Zorg voor een transparant systeem voor de registratie en openbaarmaking van nevenwerkzaamheden en nevenfuncties.[15] Maak externe financiering van leerstoelen, lectoraten en wetenschappelijke infrastructuur transparant.[16]
10. Voer bij risico op belangenverstrengeling overleg, waar relevant met de andere partij of andere werkgever. Leg in (samenwerkings)overeenkomsten met externe partners vast dat de principes en standaarden uit deze code leidend zijn voor de uitvoering van het onderzoek.

Communicatie, publicatie en openbaarmaking

11. Draag in de eigen communicatie naar een breder publiek zorg voor wetenschappelijke integriteit. Denk hierbij aan eerlijke en zorgvuldige communicatie over onderzoeksresultaten.
12. Stimuleer bewustwording bij onderzoekers over het onderscheid tussen deelname aan het publieke debat op professionele titel en deelname op persoonlijke titel.
13. Zorg dat in overeenkomsten met opdrachtgevers en financiers voor aanvang van het onderzoek duidelijke afspraken worden gemaakt over het al dan niet openbaar en toegankelijk maken van data en onderzoeksmateriaal. Hanteer daarbij de open science- en FAIR data-beginselen, tenzij er gegronde redenen zijn dat niet te doen.
14. Maak beleid met betrekking tot het proces van terugtrekking van publicaties en maak dit zowel intern als extern vindbaar, zodat snel en adequaat kan worden gehandeld zodra onherroepelijk is vastgesteld dat terugtrekking noodzakelijk is.

15 Zie bijvoorbeeld https://www.universiteitenvannederland.nl/onderwerpen/personeel/overzicht-registratie-nevenwerkzaamheden-hoogleraren-nederlandse.

16 Zie bijvoorbeeld https://www.universiteitenvannederland.nl/onderwerpen/personeel/overzicht-extern-gefinancierde-leerstoelen.

4.3.3 Onderwijs, training en gesprek

15. Creëer bewustzijn over wetenschappelijke integriteit bij alle betrokken medewerkers gedurende de hele loopbaan. Verzorg voorlichting voor nieuwe medewerkers en bied ook aan gevestigde onderzoekers trainingen aan.
16. Veranker de aandacht voor wetenschappelijke integriteit in relevante onderwijs- en trainingsprogramma's.
17. Zorg voor begeleiding van beginnende onderzoekers en promovendi door daartoe gekwalificeerde personen, die hier ook voldoende tijd voor hebben.
18. Organiseer regelmatig op alle relevante organisatieniveaus gesprekken over integere onderzoekspraktijken, bijvoorbeeld om twijfels en dilemma's te bespreken. Gebruik deze gesprekken ook om na te gaan wat de gevolgen zijn van afzonderlijke beslissingen rondom onderzoek voor de wetenschappelijke integriteit van de onderzoekseenheid of de organisatie als geheel.

4.3.4 Meldstructuur en bescherming

19. Zorg voor de benoeming, opleiding en ondersteuning van onafhankelijke en goed bereikbare vertrouwenspersonen als laagdrempelig aanspreekpunt voor wetenschappelijke integriteit. Zorg ook dat duidelijk is waarvoor medewerkers bij deze vertrouwenspersonen terecht kunnen, bijvoorbeeld voor het bespreken van vragen en zorgen over wetenschappelijke integriteit en voor advies over de klachtenprocedure.
20. Zorg voor een procedure en een commissie voor de behandeling van klachten zoals omschreven in hoofdstuk 5 (zie paragraaf 5.3). Voorzie de commissie van voldoende ondersteuning en juridische expertise.
21. Toon tijdens procedures goed werkgeverschap ten opzichte van zowel de beklaagde als de klager (wanneer deze ook werknemer is) en houd oog voor hun belangen, ongeacht de uitkomst van de procedure.
22. Zorg, bij voorkeur in overkoepelend verband, voor helder sanctiebeleid om ongelijke behandeling en willekeur te voorkomen.

4.3.5 Verantwoording, monitoring en evaluatie

23. Maak reflectie op wetenschappelijke integriteit onderdeel van de evaluatie van onderzoekseenheden, organisatieonderdelen en de instelling als geheel.
24. Leg in de jaarrapportage verantwoording af over de invulling van de zorgplichten. Beschrijf op welke manier de instelling stuurt op het bevorderen van een gezonde onderzoekscultuur. Bespreek niet alleen (de behandeling van) meldingen en klachten maar ook op welke manier de instelling het leren daarvan inricht.
25. Draag bij aan de ontsluiting van jurisprudentie op het gebied van wetenschappelijke integriteit.
26. Maak wetenschappelijke integriteit onderdeel van de gesprekken met het toezichthoudend orgaan.
27. Zorg dat vertrouwenspersonen en eventuele andere functionarissen wetenschappelijke integriteit gesprekspartner zijn van bestuurders, bijvoorbeeld via jaarlijkse gesprekken.
28. Evalueer en actualiseer het beleid op het gebied van wetenschappelijke integriteit regelmatig op het niveau van alle relevante organisatieonderdelen.

5. Schendingen van de wetenschappelijke integriteit

5.1 Inleiding

Onderzoekers, begeleiders, projectleiders, leidinggevenden en bestuurders zijn er – individueel en gezamenlijk – verantwoordelijk voor dat onderzoek wordt gedaan volgens de principes en standaarden uit deze gedragscode. Niet-naleving van de gedragscode tast namelijk het onderzoeksproces, de relatie tussen onderzoekers en mogelijk ook de geloofwaardigheid van het onderzoek aan.

Dit geldt des te meer voor de zwaarste vormen van niet-naleving van de gedragscode, schendingen van de wetenschappelijke integriteit (die hieronder uitgebreider worden omschreven). Zulke schendingen schaden het vertrouwen dat onderzoekers in elkaar mogen hebben en dat de maatschappij mag hebben in de wetenschap. De legitimiteit van het onderzoek komt erdoor op het spel te staan.

Daarom moeten er procedures zijn voor klachten over vermeende schendingen van de wetenschappelijke integriteit en mogelijkheden om vastgestelde schendingen te sanctioneren. Dit hoofdstuk geeft richtlijnen aan instellingsbesturen, onderzoekers en betrokkenen over de omgang met concrete vermoedens van schending van de wetenschappelijke integriteit. Paragraaf 5.2 omschrijft wanneer de wetenschappelijke integriteit geschonden kan zijn, inclusief de daarbij te gebruiken wegingscriteria. Paragraaf 5.3 bespreekt op hoofdlijnen de te volgen procedure bij vermoedens van schending van de wetenschappelijke integriteit. De zo nodig te treffen sancties of maatregelen vormen het onderwerp van paragraaf 5.4.

5.2 Omschrijving schending van de wetenschappelijke integriteit

In bepaalde gevallen is niet-naleving van deze code dusdanig ernstig dat sprake is van schending van de wetenschappelijke integriteit; door de onderzoeker en, voor zover van toepassing, door de leidinggevende, projectleider of begeleider die tot dat niet-naleven heeft aangezet.

1. De duidelijkste voorbeelden van schending van de wetenschappelijke integriteit zijn fabricage, vervalsing en plagiaat:
   - fabricage is het verzinnen van data of onderzoeksresultaten of het rapporteren over gefabriceerde data of onderzoeksresultaten alsof ze echt zijn (zie standaard 20);
   - vervalsing is het verwijderen, achterhouden of wijzigen van data of onderzoeksresultaten of het manipuleren van onderzoeksmateriaal, apparatuur of processen zonder expliciete rechtvaardiging (zie standaard 21); en
   - plagiaat is het als eigen werk presenteren van ideeën, werkwijzen, data, resultaten, beelden of teksten van een ander zonder bronvermelding of anderszins passende erkenning (zie standaard 28).

2. Bij niet-naleving van sommige standaarden hangt het af van de uitkomst van de weging met behulp van de hierna genoemde wegingscriteria of de kwalificatie 'schending van wetenschappelijke integriteit' op haar plaats is.

   Te denken valt aan de standaarden 4 (*belangenverstrengeling*), 7 (*controleerbaarheid*), 10 (*aanzetten tot afwijking*), 16 (*vereiste ethische toetsing*), 22 (*onderzoeksmatige overwegingen leidend*), 24 (*documentatie van data en software*), 31 en 32 (*taxonomie en volgorde auteurschap*), 35 (*onafhankelijkheid van beoordeling*) en 38 (*oneigenlijk gebruik beoordelingsinformatie*).

3. Soms worden klachten te kwader trouw ingediend, met als voornaamste doel de reputatie of carrière van een onderzoeker te schaden. Het formeel klagen over een vermeende schending van de wetenschappelijke integriteit terwijl men weet of had moeten weten dat deze klacht gebaseerd is op onwaarheden, vormt een schending van de wetenschappelijke integriteit (zie ook standaard 12).

4. Bij niet-naleving van andere dan de onder 1, 2 en 3 hierboven genoemde standaarden zal toepassing van de wegingscriteria alleen bij uitzondering aanleiding geven tot de kwalificatie 'schending van wetenschappelijke integriteit'.

De in dit hoofdstuk geregelde klachtmogelijkheid staat niet open met betrekking tot de zorgplichten uit hoofdstuk 4. Uiteraard kunnen toezichthoudende organen zoals de Raad van Toezicht en/of medezeggenschapsorganen aandacht besteden aan het naleven van zorgplichten door de instelling.

Weging

Of er bij gedragingen daadwerkelijk sprake is van een schending van de wetenschappelijke integriteit hangt steeds af van de specifieke omstandigheden van het geval. Bij de wegingen door een instellingsbestuur, een commissie wetenschappelijke integriteit (of, zoals bij sommige instellingen, een functionaris wetenschappelijke integriteit) zijn in het bijzonder (maar niet uitsluitend) de volgende wegingscriteria van belang:

- de ernst en omvang van het niet-naleven;
- de mate waarin het niet-naleven verwijtbaar was;
- de opvattingen en praktijken binnen het onderzoeksgebied ten tijde van de gedraging, bijvoorbeeld de kwalificatie van het type publicatie, de gangbare (beoordelings)processen voorafgaand aan de publicatie en de citatiecultuur;
- de mogelijke gevolgen voor:
  1. de validiteit van het betrokken onderzoek en voor de stand van de wetenschap;
  2. het vertrouwen in het wetenschappelijk onderzoek en tussen onderzoekers;
  3. individuen (mens en dier), de samenleving of de omgeving;
- de positie en ervaring van de onderzoeker;
- de vraag of de onderzoeker vaker – of structureel – is tekortgeschoten;
- het mogelijke (financiële) voordeel voor de onderzoeker of andere belanghebbenden (zoals een opdrachtgever wanneer het onderzoek in opdracht wordt uitgevoerd);
- de rol van de instelling – bijvoorbeeld van bestuurders, leidinggevenden, projectleiders of begeleiders – en of deze bij de uitvoering van haar zorgplichten is tekortgeschoten; en
- de tijd die verlopen is voordat van binnen of buiten de instelling tegen het niet-naleven actie is ondernomen.

Er zijn inmiddels talrijke adviezen beschikbaar waarin commissies wetenschappelijke integriteit of het Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit (LOWI) aan de hand van wegingscriteria klachten hebben beoordeeld.[17]

Lichtere varianten

Soms is er sprake van niet-naleven van één of meer standaarden uit hoofdstuk 3, maar is de kwalificatie 'schending van wetenschappelijke integriteit' te zwaar. Het is dan mogelijk om het niet-naleven als 'bedenkelijk gedrag' of, in nog minder zware gevallen, als 'lichte tekortkoming' te kwalificeren, afhankelijk van de uitkomst van de weging met behulp van de wegingscriteria.

Bij deze lichtere kwalificaties kan de instelling passende maatregelen treffen, als bedoeld in paragraaf 5.4. Een commissie wetenschappelijke integriteit kan daarover de instelling adviseren.[18]

17 Zie https://www.universiteitenvannederland.nl/publicaties-klachten-wetenschappelijke-integriteit en https://lowi.nl/adviezen/.

18 Rechtspositionele sancties, zoals ook omschreven in paragraaf 5.4, komen in beeld wanneer schending van de wetenschappelijke integriteit is vastgesteld. Tegen de kwalificaties 'lichte tekortkoming' of 'bedenkelijk gedrag' heeft de beklaagde zich gewoonlijk niet verdedigd. De klacht, waartegen de beklaagde zich heeft te verweren, kan immers alleen gaan over de zwaarste variant: een mogelijke schending van de wetenschappelijke integriteit.

5.3 De klachtenprocedure

De instelling zorgt voor een zorgvuldige en eerlijke procedure (en daaropvolgende besluitvorming) voor de behandeling van klachten over vermeende schendingen van de wetenschappelijke integriteit. Het doel van de procedure is vaststellen of er inderdaad sprake is van schending, en de schending in dat geval te adresseren. Klachten kunnen grote impact hebben op zowel de klager als de beklaagde, zeker wanneer de klager zich in een afhankelijkheidspositie ten opzichte van de beklaagde bevindt. Voor de beklaagde geldt dat wanneer een klacht gegrond blijkt, dit in het uiterste geval kan leiden tot ontslag. Maar ook als een klacht ongegrond blijkt, kan de reputatie van de beklaagde verregaand zijn aangetast. De procedure moet daarom voorzien zijn van goede waarborgen.

Iedereen die vermoedt dat de wetenschappelijke integriteit is geschonden, kan een klacht indienen bij de commissie wetenschappelijke integriteit (of waar relevant en daaronder begrepen: de functionaris wetenschappelijke integriteit) die de instelling hiervoor heeft ingesteld. Na onderzoek adviseert de commissie het instellingsbestuur over de klacht. Het instellingsbestuur neemt daarop een besluit over de afhandeling ervan. Deze procedure wordt ook gevolgd als het instellingsbestuur zelf, los van een klacht, een onderzoek naar een mogelijke schending van de wetenschappelijke integriteit instelt.

Uitgangspunten
Voor de behandeling en besluitvorming gelden de volgende uitgangspunten.

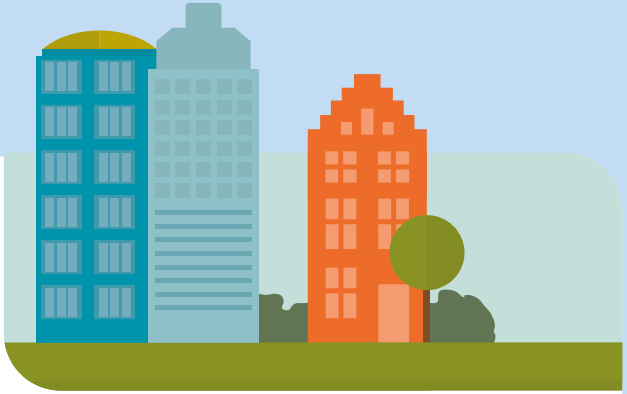
Commissie

1. De commissie wetenschappelijke integriteit (hierna steeds 'de commissie') heeft tot taak om klachten te onderzoeken en het instellingsbestuur te adviseren over de gegrondheid van de klacht. Daarnaast kan de commissie het instellingsbestuur gevraagd en ongevraagd adviseren over wetenschappelijke integriteit (zie paragraaf 5.4). De instelling voorziet de commissie van voldoende ondersteuning en juridische expertise.

Klacht

2. Een klacht, dan wel een verzoek tot advies, over een vermeende schending van de wetenschappelijke integriteit begaan door een medewerker[19] kan worden gedaan door:
   - eenieder;[20]
   - het instellingsbestuur.

   De klacht moet voldoende onderbouwen waarom de indiener de wetenschappelijke integriteit geschonden acht.

3. Een klacht kan alleen worden ingediend over een veronderstelde schending van de wetenschappelijke integriteit begaan door iemand die (oud-)medewerker van de instelling is of onder verantwoordelijkheid van de instelling werkt(e).[21] De code kent geen geijkte procedure voor klachten over wetenschappelijke integriteit tegen personen die geen onderzoeker zijn, tegen instanties zoals tijdschriften of tegen (bestuurders van) de instellingen op basis van de zorgplichten zoals omschreven in hoofdstuk 4.

4. Een anonieme klacht over een veronderstelde schending van de wetenschappelijke integriteit wordt in beginsel niet in behandeling genomen. Het instellingsbestuur kan hierop alleen een uitzondering maken als het van oordeel is dat:
   - er zwaarwegende publieke belangen of zwaarwegende belangen van de instelling of van beklaagde zijn; en
   - het feitenonderzoek zonder inbreng van klager kan plaatsvinden.

19 Onder medewerker wordt tevens begrepen iemand die niet meer bij of voor de instelling werkzaam is, maar volgens de CAO een dienstverband heeft (gehad) bij de instelling of die anderszins werkzaam is (geweest) onder verantwoordelijkheid van de instelling.

20 Hieronder valt ook een onderzoeker die de eigen gedraging wil laten toetsen, bijvoorbeeld als reactie op beschuldigingen in de media terwijl het instellingsbestuur zich afzijdig houdt en er geen formele klacht wordt ingediend over vermeende schending van de wetenschappelijke integriteit.

21 Bij TO2-instellingen kan dit met het oog op hun specifieke publieke taak anders geregeld zijn.

Ontvankelijkheid

5. De commissie kan afzien van behandeling of verdere behandeling zodra duidelijk is dat:
   - de klacht uitsluitend een professioneel of wetenschappelijk verschil van opvatting betreft (over bijvoorbeeld methodologische discussies of regulier wetenschappelijk debat);
   - de klacht uitsluitend een ander conflict betreft (bijvoorbeeld een arbeidsconflict);
   - de klacht uitsluitend een andere vorm van ongewenst gedrag betreft, zoals sociale onveiligheid, hoezeer dit gedrag ook kan samenhangen met wetenschappelijke integriteit (uiteraard kan voor dat deel wel een klacht worden ingediend);[22]
   - de klacht in essentie een civielrechtelijk geschil betreft (waaronder een geschil over intellectueel eigendomsrecht);
   - de klacht niet tot het oordeel kan leiden dat het handelen van beklaagde een schending van de wetenschappelijke integriteit vormt;
   - de klacht evident van onvoldoende belang is;
   - de klacht een gedraging betreft die naar het oordeel van de commissie te lang geleden heeft plaatsgevonden;
   - klager onredelijk lang heeft gewacht met het indienen van de klacht;
   - klager de geheimhouding van de procedure heeft geschonden; of
   - de klacht al eerder door haar of een soortgelijke commissie is onderzocht.

Onderzoek

6. De behandelingsprocedure met betrekking tot het onderzoek moet eerlijk verlopen. Om een eerlijk proces te waarborgen, moet de procedure:
   - voorzien in eerlijke behandeling, waaronder onschuld-presumptie, hoor en wederhoor en beschikbaarstelling van alle relevante informatie aan klager en beklaagde;
   - vertrouwelijk zijn;
   - zo zijn ingericht dat klager en beklaagde in hun loopbaanperspectieven of anderszins geen onnodig nadeel ondervinden;
   - binnen een redelijke termijn worden afgehandeld;
   - worden uitgevoerd door deskundigen die geen belang hebben bij en voldoende afstand hebben tot de zaak;
   - door de instelling worden vastgelegd in een heldere regeling, die eenvoudig vindbaar is; en
   - voorzien in de mogelijkheid om een onafhankelijk tweede advies in te winnen (bijvoorbeeld bij het LOWI, indien de instelling daarbij is aangesloten) alvorens de instelling een definitief besluit neemt.

7. De regeling bevat, wanneer dat voor de instelling relevant is, bepalingen over wanneer en onder welke voorwaarden de niet-publiek beschikbare delen van het onderzoek of de data waarop de klacht betrekking heeft voor controle

ter beschikking worden gesteld. Hierbij wordt in ieder geval bepaald welke personen bevoegd zijn om deze controle uit te voeren, op welke wijze de controle dient te worden uitgevoerd en op welke wijze van de bevindingen verslag wordt gedaan. In de regeling kan worden opgenomen dat er in zeer uitzonderlijke gevallen zwaarwegende redenen kunnen zijn om delen van het onderzoek, inclusief de data, niet beschikbaar te stellen voor vertrouwelijk onderzoek naar een veronderstelde schending van de wetenschappelijke integriteit. Deze gevallen behoeven vastlegging en de instemming van het instellingsbestuur voorafgaand aan het gebruik van de onderzoeksgegevens en/of de data binnen het wetenschappelijk onderzoek, alsmede vermelding in de eventuele openbaarmaking van de onderzoeksresultaten.

8. De commissie kan beslissen dat zij, bij wijze van uitzondering, informatie niet aan klager en/of beklaagde beschikbaar stelt als daarvoor gewichtige redenen zijn.

22 Voor andere vormen van ongewenst gedrag kunnen andere regelingen bestaan.

Besluitvorming van de instelling

9. De commissie beoordeelt of de wetenschappelijke integriteit is geschonden en zet dat uiteen in een advies aan het bestuur. Na het advies van de commissie neemt het bestuur van de instelling een aanvankelijk besluit en brengt het klager en beklaagde hiervan direct schriftelijk op de hoogte. Klager en beklaagde kunnen een onafhankelijk tweede advies vragen over het aanvankelijke besluit van de instelling (bijvoorbeeld bij het LOWI, indien de instelling daarbij is aangesloten). Als er geen onafhankelijk tweede advies is gevraagd stelt het instellingsbestuur zijn definitieve besluit vast. Is er wel een tweede advies gevraagd, dan betrekt het bestuur dat bij zijn definitieve besluit. Als het bestuur vaststelt dat de wetenschappelijke integriteit is geschonden, moet het tegelijkertijd besluiten over sancties en maatregelen als bedoeld in paragraaf 5.4. Daarna zorgt de instelling voor geanonimiseerde openbaarmaking van de bevindingen en het definitieve besluit.

10. Het instellingsbestuur zorgt dat de rechten van klager en beklaagde worden beschermd en dat klager en beklaagde in hun loopbaanperspectieven of anderszins geen onnodig nadeel ondervinden. Het bestuur van de instelling is niet verplicht kosten voor rechtsbijstand te vergoeden, maar kan daar wel toe besluiten.[23]

23 Het kan bijvoorbeeld redelijk zijn dat te doen wanneer het de instelling zelf is die de klacht instelt tegen (of advies inwint over) een eigen (voormalig) medewerker.

Geen andere procedure
De instelling zorgt ervoor dat er binnen de instelling, bijvoorbeeld binnen een academisch ziekenhuis, faculteit of onderzoeksgroep, geen andere procedure buiten de geijkte procedure wordt gevolgd om vast te stellen of de wetenschappelijke integriteit is geschonden.

5.4 Sancties, maatregelen en signalering

Nadat het onderzoek over een vermeende schending van de wetenschappelijke integriteit is afgerond, is de vraag aan de orde of rechtspositionele sancties moeten worden opgelegd of andere maatregelen getroffen moeten worden.

Rechtspositionele sancties
Als de wetenschappelijke integriteit is geschonden, gaat het instellingsbestuur na of het mogelijk en wenselijk is om een rechtspositionele sanctie op te leggen. De instelling beschikt over bevoegdheden tot het opleggen van rechtspositionele sancties, bijvoorbeeld een formele waarschuwing, berisping, overplaatsing, degradatie of ontslag. Daarnaast kan de instelling de bevoegdheid om als promotor op te treden opschorten.
Een rechtspositionele sanctie moet altijd passend en proportioneel zijn.

Het is niet aan de commissie om over rechtspositionele sancties te adviseren.

Maatregelen
Daarnaast kan het bestuur besluiten om corrigerende maatregelen op te leggen aan de beklaagde om de gevolgen van een vastgestelde schending te beperken. Denk aan (het laten doen van een verzoek tot) het intrekken van een publicatie, het alsnog laten vermelden van de juiste bronnen of het vermelden van belangenverstrengeling. Het gaat hierbij uitdrukkelijk niet om rechtspositionele maatregelen.

Het bestuur kan – ook als de klacht uiteindelijk ongegrond blijkt – nagaan of het nodig is om passende (herstel)maatregelen te treffen, bijvoorbeeld met oog op verstoorde verhoudingen binnen het organisatieonderdeel waarin beklaagde werkzaam is.

Ook los van de vraag of de wetenschappelijke integriteit is geschonden, kan er behoefte zijn om – eenmalige, herhaalde of structurele – niet-naleving van standaarden te adresseren.
De commissie kan het bestuur hierover adviseren.

Als er maatregelen zijn getroffen voordat het instellingsbestuur een definitief besluit heeft genomen, hebben deze maatregelen een voorlopig karakter.

Blijvende aandacht en signalering
Zoals besproken in hoofdstuk 4 hebben onderzoeksinstellingen de verantwoordelijkheid om te zorgen voor een werkomgeving waarbinnen handelen volgens deze code wordt gestimuleerd en bewaakt. De commissie heeft de bevoegdheid om, bijvoorbeeld naar aanleiding van signalen in concrete zaken, het instellingsbestuur gevraagd en ongevraagd te adviseren over het beleid om wetenschappelijke integriteit te bevorderen.

Bijlage: Voorbeelden van aanverwante wetten, codes en richtlijnen

Deze bijlage geeft voorbeelden van wettelijke voorschriften, codes en richtlijnen die overlappen met of grenzen aan de *Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit 2027*. Het onderstaande overzicht is niet uitputtend en niet alle voorbeelden zijn op elk onderzoek van toepassing.

- Algemene verordening gegevensbescherming
- Verzamelwet gegevensbescherming
- Archiefwet 1995
- Code of Ethics for research in the Social and Behavioural Sciences involving human participants
- Databankenwet
- Gedragscode gezondheidsonderzoek
- Embryowet
- Wet foetaal weefsel
- Wet medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen
- Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst
- Wet medische hulpmiddelen
- Wet op het bevolkingsonderzoek
- Besluit genetisch gemodificeerde organismen
- Regeling genetisch gemodificeerde organismen
- Norm betreffende dieren die voor wetenschappelijke doeleinden worden gebruikt
- Wet op de dierproeven
- Besluit basisveiligheidsnormen stralingsbescherming
- Wet milieubeheer
- Sectorale regeling nevenwerkzaamheden Nederlandse Universiteiten
- UNESCO Recommendation on Science and Scientific Researchers
- Wet bescherming klokkenluiders
- Auteurswet
- Rijksoctrooiwet 1995
- Wet op de naburige rechten
- Zaaizaad- en plantgoedwet 2005
- Algemene Beveiligingseisen voor Rijksoverheidsopdrachten
- Besluit voorschrift informatiebeveiliging rijksdienst bijzondere informatie 2025
- Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens
- Wet politiegegevens
- Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017
- Wet veiligheidsonderzoeken
- Nationale leidraad kennisveiligheid 2026
- EU Artificial Intelligence Act

Colofon

Schrijfcommissie doorontwikkeling Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit:
- prof. dr. ir. Jeroen de Ridder (voorzitter)
- dr. Sophie Boerman
- Marc de Droog MSc
- prof. dr. Marijtje van Duijn
- prof. dr. Aad van der Lugt
- prof. dr. Iris van Rooij
- prof. dr. mr. Jonathan Soeharno
- mr. dr. Welmoed van der Velde

Advies en ondersteuning vanuit de KNAW door:
- dr. Chantal Bax (secretaris)
- ir. Arie Korbijn

Ontwerp en technische realisatie:
Haagsblauw, concept + vormgeving

Dit werk wordt gepubliceerd met een CC-BY 4.0 licentie.
Verwijs zorgvuldig naar de bron:
Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit 2027.

De volgende link zorgt ervoor dat deze code op de lange termijn vindbaar blijft:
https://doi.org/10.57881/7cffa954-850b-486c-80c7-2561c9cd653e.
De Engelstalige versie van de code is ook te vinden via deze link.

Terug naar inhoudsopgave